

УДК 351.854

*Р. С. Кропивницький,
Інститут державного управління у сфері цивільного захисту*

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НАУКОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НАУКОВИХ УСТАНОВ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ

*R. S. Kropivnitskiy
Institute of public administration in the field of civil protection*

MECHANISM OF STATE MANAGEMENT OF SCIENTIFIC ACTIVITY OF SCIENTIFIC INSTITUTIONS OF THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE

На основі раніше проведених досліджень, запропоновано структуру механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ системи Міністерства внутрішніх справ України. Запропоновано авторське визначення поняття «механізм державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України», яке на відміну від інших враховує саме специфіку наукових установ зазначеної системи. Систематизовано основні елементи такого механізму, до яких віднесено наступні: мету, завдання, об'єкти та суб'єкти управління, основні принципи, забезпечення, методи, важелі впливу, інструменти, методичні підходи до оцінювання результатів діяльності та заходи щодо вдосконалення наукової діяльності наукових установ системи МВС України. Запропоновано використання ієрархічного підходу до класифікації суб'єктів механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України. Встановлено взаємозв'язки між суб'єктами механізму зазначеного механізму. Запропоновано заходи щодо оптимізації наукової діяльності наукових установ системи МВС України.

Based on previous researches, the structure of the mechanism of state management of scientific activity of scientific institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine was proposed. Author's definition of the concept of "mechanism of state management of scientific activity of scientific institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine" is proposed, which, unlike the others, takes into account the specifics of the scientific institutions of the specified system. The main elements of such a mechanism are systematized, which include the following: the purpose, tasks, objects and subjects of management, the basic principles, provision, methods, levers of influence, tools, methodical approaches to the evaluation of the results of activities and measures to improve the scientific activities of scientific institutions systems of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. The use of the hierarchical approach to the classification of subjects of the mechanism of state management of scientific activity of scientific institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine is proposed. The interconnections between subjects of the mechanism of the indicated mechanism are established. The measures for optimization of scientific activity of scientific institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine are proposed.

Ключові слова: державне управління, механізм державного управління, наукова діяльність, наукова установа, система МВС України, система грейдів, оцінювання наукової діяльності, механізм державного управління науковою діяльністю наукових установ.

Key words: *state administration, mechanism of state administration, scientific activity, scientific institution, system of Ministry of Internal Affairs of Ukraine, system of grades, evaluation of scientific activity, mechanism of state management of scientific activity of scientific institutions.*

Вступ. Науково-технічний прогрес, економічне зростання країни, загальний прогрес суспільства, підвищення добробуту громадян, їх духовне та інтелектуальне зростання на пряму залежить від належного рівня розвитку науки і техніки.

Усвідомлюючи це, державні органи розвинутих країн світу завжди намагались впливати на розвиток науки і техніки, розуміючи, що без належного їх розвитку неможливе існування і самої держави. Не виняток і Україна. Останнім часом в Україні було видано велику кількість законних та підзаконних актів, що визначають правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку у сфері наукової і науково-технічної діяльності, створюють умови для провадження наукової і науково-технічної діяльності, задоволення потреб суспільства і держави у технологічному розвитку шляхом взаємодії освіти, науки, бізнесу та влади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальним засадам механізмів управління, в тому числі державного, присвятили свої праці такі провідні вітчизняні та закордонні вчені у галузі державного управління: Авер'янов В.Б., Амосов О.Ю., Астапова Г.В., Астапова Е.А., Атаманчук Г.В., Бакуменко В.Д., Балуєва О.В., Безносенко Д.О., Булеєв І.П., Владзимирський А.В., Гладишев А. Г., Дзюндзюк В.Б., Дуков Д.Ф., Єгоров П.В., Іванов В.Н., Кандагура К.С., Кноррін В.І., Князев В.М., Ковалюк О.М., Коротич О.Б., Кравченко О.М., Круглов М.І., Ларіна Р.Р., Лисенко Ю.О., Ліпенцев А.В., Лойко Д.П., Малиновський В.Я., Машков О.А., Мельтюхова Н.М., Миронова Н.С., Моїсєєв Н.Н., Мостовий Г.І., Нижник Н. Р., Одінцова Г.С., Патрушев В.І., Поляк О.В., Радченко О.В., Рудніцька Р.М., Сидорчук О.Г., Стельмах О.М., Тихомиров Ю.О., Федорчак О.В., Юзьков Л.П., та інші. Віддаючи належне авторам наукових доробків з питань функціонування механізмів державного управління, слід зауважити, що питання розробки механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України вивчено недостатньо глибоко.

Метою статті є розробка механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України.

Основні результати дослідження. Вирішення зазначеної проблеми можливе за умови розробки «механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України», під яким пропонуємо розуміти систему здійснення управлінського організуючого впливу на наукові установи системи МВС України, з метою провадження наукової і науково-технічної діяльності, та створення умов для підвищення ефективності наукових досліджень і використання їх результатів для забезпечення розвитку всіх сфер суспільного життя.

Механізм державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України повинен враховувати такі основні складові, як: мету, завдання, об'єкти та суб'єкти управління, основні принципи, забезпечення, методи, важелі впливу, інструменти, методичні підходи до оцінювання результатів діяльності та заходи щодо вдосконалення наукової діяльності наукових установ системи МВС України. Систематизовано завдання механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України в залежності від часу та цілей їх виконання.

Механізм державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України та його основні елементи зображено на рис. 1.

В запропонованому нами визначенні механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України присутня мета — це провадженням наукової і науково-технічної діяльності, та створення умов для підвищення ефективності наукових досліджень і використання їх результатів для забезпечення розвитку всіх сфер суспільного життя.

Механізм державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України має певні завдання, які за конкретними цілями і часом їх виконання (планування) можна поділити на:

Стратегічні;

Тактичні;

Оперативні.

Стратегічні завдання, це вироблення довгострокової стратегії розвитку, так би мовити загального напрямку довгострокової діяльності наукової установи. Зазвичай стратегія розвитку розробляється на основі загальної стратегії (концепції) розвитку самої системи МВС України і розраховується терміном від п'яти років.

Тактичні завдання, це покрокове здійснення виробленої стратегії розвитку та реалізація визначених конкретних цілей і задач. Тактичні завдання визначають напрями та способи дій, засоби і форми реалізації цілей, що відповідають конкретній обстановці в даний момент і забезпечують подальший стратегічний успіх. Термін тактичного завдання залежить від складності самого завдання і зазвичай становить до одного року.

Оперативні завдання, це виконання повсякденних функцій та оперативних завдань нормального функціонування установи, які, зазвичай, на пряму залежать від задалегідь визначених тактичних завдань.

Механізм державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України					
система здійснення управлінського організуючого впливу на наукові установи системи МВС України, з метою <u>провадження наукової і науково-технічної діяльності, та створення умов для підвищення ефективності наукових досліджень і використання їх результатів для забезпечення розвитку всіх сфер суспільного життя</u>					
Завдання					
Стратегічні:		Тактичні:		Оперативні:	
вироблення довгострокової стратегії розвитку (загальної напрямку довгострокової діяльності)		покрокове здійснення виробленої стратегії та реалізація конкретних цілей і задач		виконання повсякденних функцій та оперативних завдань	
Об'єкти:					
установи МВС України:			установи центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ:		
наукові установи		заклади вищої освіти		наукові установи	
				заклади вищої освіти	
Суб'єкти:					
Верховна Рада України	Президент України	Кабінет Міністрів України	Міністерство освіти і науки України	Міністерство внутрішніх справ України	центральні органи виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ
Основні принципи:	Забезпечення:	Методи:	Важелі впливу:	Інструменти:	
свобода, відкритість, безпечність, єдність	правове, нормативне, інформаційне	правові, економічні, фінансові, організаційні, мотиваційні	ліцензування, державна атестація	бюджетне фінансування, тарифна сітка, система грейдів, надбавки до заробітної плати, соціальний пакет, державні гранти, стипендії тощо	
Методичні підходи до оцінювання результатів діяльності					
державна атестація установ		←————→		атестація наукових працівників	
Вдосконалення наукової діяльності наукових установ					
удосконалення нормативно-правових актів	формування та ефективне використання наукового та науково-технічного потенціалу		покращення результативності наукової діяльності	досягнення високого рівня розвитку науки і техніки	

Рис. 1. Механізм державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України та його основні елементи

Джерело: складено автором

Схематичний розподіл завдань механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України відображений на рис. 2.

Рис. 2. Розподіл завдань механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України

Джерело: складено автором

Завдання механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ мають добре виражений ієрархічний характер. Щоденні оперативні завдання (рис. 2) напряму підпорядковуються визначеним тактичним завданням, які в свою чергу направлені на реалізацію загальної стратегії розвитку.

Відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [1], забезпечуючи державну політику у сфері наукової і науково-технічної діяльності щодо досягнення високого рівня розвитку науки і техніки, цілями механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ, в тому числі і системи МВС України, насамперед, має бути розвиток кадрового потенціалу сфери наукової і науково-технічної діяльності, який спрямований на:

- забезпечення підвищення престижності наукової та науково-технічної діяльності;
- створення умов для реалізації інтелектуального потенціалу та його постійного поновлення;
- сприяння розвитку наукової і науково-технічної діяльності;
- забезпечення вільного розвитку наукової та науково-технічної творчості;
- розвиток новаторства;
- забезпечення пошуку і добору талановитої молоді, сприяння її науковому становленню;
- розвиток та поширення наукової і технічної культури.

Що, в свою чергу, в довготривалій перспективі, неминуче призведе до:

- досягнення високого рівня розвитку науки і техніки;
- примноження національного багатства на основі використання наукових та науково-технічних досягнень;
- зміцнення національної безпеки на основі використання наукових та науково-технічних досягнень;
- інтеграції вітчизняного сектору наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок у світовий науковий та дослідницький простір.

Напрямами механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України має бути:

- формування та ефективне використання наукового та науково-технічного потенціалу;
- створення сучасної наукової інфраструктури і системи інформаційного забезпечення наукової і науково-технічної діяльності;
- інтеграція освіти, науки і виробництва;
- підготовка кадрів у сфері наукової і науково-технічної діяльності;
- підвищення престижності наукової і науково-технічної діяльності, підтримка та заохочення молодих вчених;
- фінансування та матеріальне забезпечення фундаментальних та прикладних досліджень;
- підтримка пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки;
- створення ринку наукової і науково-технічної продукції та впровадження досягнень науки і техніки в усі сфери суспільного життя;
- правова охорона інтелектуальної власності та створення умов для її ефективного використання;
- стимулювання наукової та науково-технічної творчості, винахідництва;
- пропагування наукових та науково-технічних досягнень, винаходів, нових сучасних технологій, внеску України у розвиток світової науки і техніки;
- встановлення взаємовигідних зв'язків з іншими державами для інтеграції вітчизняної та світової науки, входження вітчизняної науки у світовий науковий та дослідницький простір.

Основні загальнодержавні принципи, які мають бути притаманні і механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ, в тому числі системи МВС України, визначені в Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність»[1], це:

- єдності науково-технічного, економічного та соціального розвитку суспільства;
- ефективного поєднання централізації та децентралізації управління у науковій та науково-технічній діяльності;
- додержання вимог екологічної безпеки;
- визнання свободи наукової творчості;
- збалансованості розвитку фундаментальних і прикладних наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок;
- використання досягнень світової науки, можливостей міжнародного наукового співробітництва;
- свободи поширення відкритої науково-технічної інформації;
- відкритості для міжнародного науково-технічного співробітництва, забезпечення інтеграції української науки у світовий науковий та Європейський дослідницький простір із забезпеченням захисту інтересів національної безпеки;
- визнання певного обґрунтованого ризику отримання негативного результату у провадженні наукової і

науково-технічної діяльності.

Щодо забезпечення механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України то тут слід відзначити наступні його види:

- правове забезпечення;
- нормативне забезпечення;
- інформаційне забезпечення.

До правового забезпечення слід віднести закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, накази, розпорядження, доручення тощо центральних органів виконавчої влади та статuti юридичних осіб.

До нормативного забезпечення слід віднести стандарти, інструкції, норми, нормативи методичні вказівки.

До інформаційного забезпечення - статистичні збірники, офіційні звіти, матеріали перевірок інформацію з мережі Інтернет та засобів масової інформації.

Об'єктами механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України, як нами було визначено раніше, виступають наукові установи системи МВС України.

Під науковими установами системи МВС України розуміються всі наукові установи та установи, які здійснюють наукову діяльність або мають в своєму штаті науковий підрозділ самого Міністерства внутрішніх справ України та відповідні установи центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України.

Умовно їх можна поділити на дві категорії:

I категорія, це всі наукові установи та установи, які здійснюють наукову діяльність або мають в своєму штаті науковий підрозділ самого Міністерства внутрішніх справ України;

II категорія, це всі наукові установи та установи, які здійснюють наукову діяльність або мають в своєму штаті науковий підрозділ центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України.

У свою чергу ці категорії можна поділити на під-категорії в залежності від основного профілю діяльності, а саме:

1. Наукові установи;
2. Заклади вищої освіти.

I категорія.

Так до наукових установ МВС України відносяться:

- Державний науково-дослідний інститут МВС України;
- Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України;
- Територіальні науково-дослідні експертно-криміналістичні центри МВС України.

До закладів вищої освіти МВС України відносяться:

- Національна академія внутрішніх справ;
- Харківський національний університет внутрішніх справ;
- Луганський державний університет внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка;
- Львівський державний університет внутрішніх справ;
- Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ;
- Одеський державний університет внутрішніх справ;
- Донецький юридичний інститут МВС України;
- Національна академія Національної гвардії України.

II категорія.

До наукових установ центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ, відносяться:

- Український науково-дослідний інститут цивільного захисту (ДСНС України);
- Український гідрометеорологічний інститут (ДСНС України).

До закладів вищої освіти центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ, відносяться:

- Національний університет цивільного захисту України (ДСНС України);
- Львівський державний університет безпеки життєдіяльності (ДСНС України);
- Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України (ДСНС України);
- Інститут державного управління у сфері цивільного захисту (ДСНС України);
- Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького.

В середині самих установ можна виокремити менші об'єкти управління, для яких самі установи будуть виступати суб'єктами управління. Ці об'єкти можна умовно поділити на три групи:

1 група, це структурні наукові підрозділи установ або підрозділи що здійснюють наукову діяльність: центри, лабораторії, полігони, відділи, факультети, кафедри, сектори тощо;

2 група, це творчі колективи, наукові школи, виконавці певної наукової роботи;

3 група, це безпосередньо самі працівники, що здійснюють наукову діяльність: наукові працівники, науково-педагогічні працівники, аспіранти, ад'юнкти, докторанти, інші вчені.

Таким чином, при розробці механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ

системи МВС України, доцільно розглядати ієрархічний підхід, який полягає у певній, визначеній підпорядкованості та відповідальності. Ієрархічний підхід до класифікації суб'єктів механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України зображений на рис. 3.

Рис. 3. Ієрархічний підхід до класифікації суб'єктів механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України

Джерело: складено автором на основі [2-5]

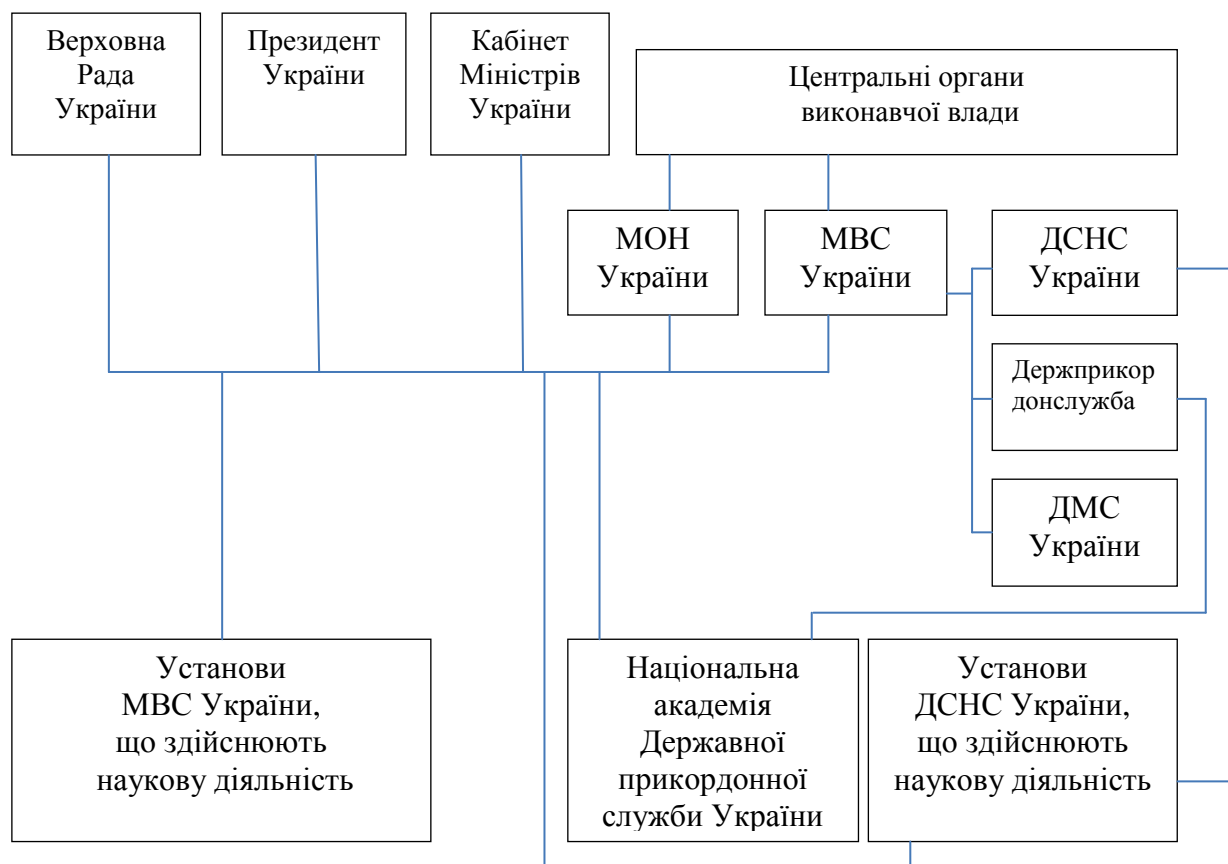
Щодо суб'єктів механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України, виступають:

- Верховна Рада України;
- Президент України;
- Кабінет Міністрів України;
- Центральні органи виконавчої влади.

Щодо центральних органів виконавчої влади, які входять до механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України, то тут ми маємо:

1. Безпосередньо само Міністерство внутрішніх справ України;
2. Міністерство освіти і науки України, як центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері наукової і науково-технічної діяльності;
3. Інші центральні органи виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ, а саме:
  - Державна служба України з надзвичайних ситуацій;
  - Державна прикордонна служба України;
  - Державна міграційна служба України.

Взаємозв'язок між суб'єктами механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України представлено на рис. 4.

Рис. 4. Взаємозв'язок між суб'єктами механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України
Джерело: складено автором на основі [1-7]

Для реалізації запропонованого механізму необхідно:

- удосконалення нормативно-правових актів;
- формування та ефективне використання наукового та науково-технічного потенціалу;
- покращення результативності наукової діяльності;
- досягнення високого рівня розвитку науки і техніки.

Висновки. За результатами проведених досліджень можна зробити такі висновки. На основі раніше проведених досліджень, запропоновано структуру механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ системи Міністерства внутрішніх справ України. Запропоновано авторське визначення поняття «механізм державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України», яке на відміну від інших враховує саме специфіку наукових установ зазначеної системи. Систематизовано основні елементи такого механізму, до яких віднесено наступні: мету, завдання, об'єкти та суб'єкти управління, основні принципи, забезпечення, методи, важелі впливу, інструменти, методичні підходи до оцінювання результатів діяльності та заходи щодо вдосконалення наукової діяльності наукових установ системи МВС України. Запропоновано використання ієрархічного підходу до класифікації суб'єктів механізму державного управління науковою діяльністю наукових установ системи МВС України. Встановлено взаємозв'язки між суб'єктами механізму зазначеного механізму. Запропоновано заходи щодо оптимізації наукової діяльності наукових установ системи МВС України.

Список використаних джерел:

1. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України: редакція від 11.10.2017 р., підстава 2148-VIII URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878. Київ: *Офіційний вісник України* від 17.11.2015 — 2015, № 89, С. 43, стаття 2972.
3. Стратегія розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року. Офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL: <http://mvs.gov.ua/upload/files/strategiya.pdf> (дата звернення 17.05.2018).
4. Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України: Наказ

Міністерства внутрішніх справ України від 25.11.2016 № 1252. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS675.html (дата звернення 25.05.2018).

5. Структура. Офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL: http://mvs.gov.ua/ua/pages/Struktura_Ministerstva_vnutrishnih_sprav_Ukraini.htm (дата звернення 17.05.2018).

6. Навчальні заклади та науково-дослідні установи. Офіційний веб-сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій. URL: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Navchalni-zakladi-ta-naukovo-doslidni-ustanovi.html> (дата звернення 17.05.2018).

7. Частини центрального підпорядкування. Офіційний веб-сайт Державної прикордонної служби України. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/structure/chastini-centralnogo-pidporyadkuvannya/> (дата звернення 22.05.2018).

References.

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine " On scientific and scientific and technical activities", available at: <http://zakon.rada.gov.ua>

2. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated October 28, 2015, No. 878, "On approval of the Regulation on the Ministry of Internal Affairs of Ukraine", *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, dated 17.11.2015, vol. 89, p. 43, article 2972.

3. Ministry of Internal Affairs of Ukraine, " Strategy of development of the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine till 2020", available at: <http://mvs.gov.ua/upload/files/strategiya.pdf> (Accessed 17 May 2018).

4. Ministry of Internal Affairs of Ukraine (2016), Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine "On approval of the Concept of reforming education in the Ministry of Internal Affairs of Ukraine", available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS675.html (Accessed 25 May 2018).

5. Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Structure, available at: http://mvs.gov.ua/ua/pages/Struktura_Ministerstva_vnutrishnih_sprav_Ukraini.htm (Accessed 17 May 2018).

6. The State Emergency Service of Ukraine, "Educational institutions and research institutions", available at: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Navchalni-zakladi-ta-naukovo-doslidni-ustanovi.html> (Accessed 17 May 2018).

7. State Border Guard Service of Ukraine, "Parts of the central subordination", available at: <https://dpsu.gov.ua/ua/structure/chastini-centralnogo-pidporyadkuvannya/> (Accessed 22 May 2018).

Стаття надійшла до редакції 18.07.2018 р.